

*TRANSFORMĂRILE SPAȚIULUI DOMESTIC –
CASA, DE LA SPAȚIU PRIVAT LA SPAȚIU PUBLIC*

**IMPLICAȚIILE DIGITALIZĂRII GOSPODĂRIILOR:
MUNCA DOMESTICĂ DIGITALĂ**

ALINA SILION*

ABSTRACT

IMPLICATIONS OF DIGITAL HOUSEHOLDS: DIGITAL DOMESTIC WORK

The changes brought about by the pandemic affect the most private and personal place in society: the home. One's residence is currently the environment in which one can perform various professional activities with the help of technology. The digitalization of households brings with it a new responsibility, which involves the realization of a new activity that was not so much studied by sociology: digital domestic work. This article answers three research questions: What are the main digital household tasks performed by members of digitized households? How is digital domestic work organized in a digitized household? and How do members of digitized households relate to digital domestic work? In this qualitative research, I used the method of thematic analysis of social documents. Thus, I analyzed the content of 32 audio-video materials documenting the life of four digitized households. The main results of the study capture the pro-active, active and reactive ways of performing digital domestic tasks. The members of the digitized households that were analyzed, represented by content creators (YouTubers), assume the responsibility of carrying out the digital domestic tasks, which, however, they consider to be optional. The emergence of digital domestic work directly affect the quality of personal and professional activities carried out within the household, and indirectly the technology industry and labor policies.

Keywords: digital domestic work, digital household, pandemic, digital tasks, digital devices.

INTRODUCERE

Acest articol tratează o temă de interes pentru sociologie în contextul transformărilor digitale specifice perioadei pandemice: munca domestică digitală ca implicație directă a digitalizării gospodăriilor. În prezent, locuințele oamenilor conțin diverse dispozitive digitale. În perioada pandemică, în special în momentul

* PhD researcher, in sociology, University of Bucharest, e-mail: alina.silion@s.unibuc.ro.

izolării la domiciliu, acestea au fost esențiale pentru continuarea vieții într-un regim de „normalitate”. Astfel, oamenii s-au adaptat la noile modalități de realizare a diverselor activități precum interacțiunea socială virtuală, cumpărăturile online etc., prin digitalizarea propriilor gospodării. Pentru aceasta au învățat noi moduri de a realiza același activități, dar cu ajutorul tehnologiei. De asemenea, având în vedere că specificul digitalizării este incertitudinea – dată de schimbările continue și deciziile rapide pe care le implică – (Tabrizi, 2019), odată cu introducerea diverselor dispozitive digitale în locuințe, membrii acestora s-au confruntat cu diverse noi sarcini. Activitățile pe care oamenii le desfășoară în cadrul propriilor gospodării încep să se transforme. Cu alte cuvinte, modul în care oamenii trăiesc acum, în cadrul locuințelor digitalizate, nu mai corespunde cu modul în care obișnuiau să trăiască în urmă cu 10 ani.

Studierea muncii domestice digitale presupune necesitatea înțelegerii modului în care indivizii trăiesc și muncesc în secolul 21 în cadrul celui mai privat ecosistem al societății: casa, gospodăria. Această temă se află la intersecția dintre două domenii de studiu: sociologia muncii și sociologia tehnologiilor. În ce privește sociologia muncii, cercetări relevante ating subiectul echilibrului dintre viața profesională și cea personală, dintre muncă și timp liber (Cunningham, 2001, Emslie și Hunt, 2009, Nelson și Lyubomirsky, 2015, Kurowska, 2020). Cu toate acestea, munca domestică digitală nu este încadrată în nici una dintre cele două categorii. În acest context, concepte din sociologia tehnologiilor, precum internetul lucrurilor și casele inteligente, ne ajută să creionăm cadrul teoretic al prezentului studiu. Aceste fenomene sunt prezente și influențează modul în care oamenii trăiesc și își desfășoară activitățile atât în propria gospodărie, cât și în afara acesteia. Acest articol aduce în atenție o temă de nișă, puțin studiată în sociologie. Studiarea muncii domestice digitale este relevantă pentru sociologie prin faptul că poate contribui la înțelegerea caracteristicilor indivizilor și societăților prezentului și poate dezvălui anumite transformări ce au loc la nivel individual sau social.

Principalul scop al articolului de față este identificarea implicațiilor individuale și sociale ale digitalizării gospodăriilor. Acestea reies din modul de realizare a sarcinilor domestice digitale și raportarea indivizilor față de munca domestică digitală. Pentru aceasta, obiectivele acestui studiu sunt de natură empirică, orientate spre observarea muncii domestice digitale realizate în cadrul gospodăriilor digitalizate, în perioada pandemiei. Astfel, întrebările de cercetare la care răspunde acest studiu sunt: *Care sunt principalele sarcini domestice digitale realizate de membrii gospodăriilor digitalizate? Cum este organizată munca domestică digitală într-o gospodărie digitalizată? și Cum se raportează membrii gospodăriilor digitalizate la munca domestică digitală?* Prin acestea se urmărește lărgirea orizontului de cunoaștere în ceea ce privește munca domestică digitală realizată în prezent în cadrul societății digitale.

În acest articol sunt prezentate concepte relevante privind munca din cadrul gospodăriilor și digitalizarea acestora. Pornind de la literatura de specialitate, este utilizată o metodologie calitativă care analizează tematic conținutul documentelor sociale accesate prin intermediul netnografiei – materiale audio-video, postate pe Youtube, ce conțin documentarea vieții în cadrul gospodăriilor digitalizate – pentru a răspunde la întrebările de cercetare menționate. Astfel, sunt descrise sarcinile domestice realizate în gospodăriile digitalizate, percepția creatorilor de conținut, care sunt membri ai acestor gospodării, asupra muncii domestice digitale și organizarea efectivă a acestei munci în interiorul gospodăriei. De asemenea, sunt identificate implicațiile muncii domestice digitale atât la nivel individual, cât și social.

CADRUL TEORETIC – MUNCĂ ȘI DIGITALIZARE

Conceptele și teoriile sociologie utilizate în cadrul acestui articol pornesc de la o perspectivă clasică, ce explică fenomene de bază și se îndreaptă către o abordare contemporană ce descrie procese complexe, prezente în societate. Astfel, în cele ce urmează sunt prezentate și explicate, dintr-o perspectivă sociologică, concepte precum: munca, munca domestică și munca domestică digitală. De asemenea, în strânsă legătură cu munca domestică digitală se află procesul de digitalizare a gospodăriilor. În cadrul acestui articol, munca domestică digitală este considerată o implicație a digitalizării gospodăriilor. Cu alte cuvinte, prin introducerea dispozitivelor digitale în gospodărie și utilizarea acestora atât în scopuri personale, cât și pentru realizarea unor sarcini de serviciu, apare atât oportunitatea de extindere a timpului de lucru, de folosire a tehnologiilor pentru munca transferată de la birou, cât și o nouă muncă necesară pentru utilizarea eficientă a acestora: munca domestică digitală. Această prezumție se bazează pe deducția logică a cauzalității: digitalizarea gospodăriilor determină întreținerea unei astfel de gospodării, iar această întreținere se realizează prin munca domestică digitală. Astfel, digitalizarea gospodăriilor va fi explicată în paragrafele următoare printr-o serie de concepte relevante precum internetul lucrurilor (IoT) și casele inteligente (*smart homes*).

În sociologie, munca este considerată un construct social (Grint, 2005). Principalul motiv al acestei perspective asupra muncii constă în fluiditatea înțelesului pe care munca l-a avut de-a lungul timpului. Cu alte cuvinte, deși oamenii muncesc dintotdeauna, ceea ce este considerat muncă a diferit de la o perioadă la alta, de la o societate la alta, de la o cultură la alta și așa mai departe, astfel încât munca poate fi conceptualizată în mai multe moduri. De exemplu: angajarea reprezintă o conceptualizare recentă, specializată și limitată a muncii (Edgell și Granter 2020). Pornind de la aceasta se poate înțelege că, pe lângă latura socială, ce oferă identitate și oportunitate de interacțiune, munca presupune și o

natură economică, de câștigare a existenței (Watson și Watson 2008). Astfel, aceeași activitate poate fi desfășurată atât ca hobby, cât și ca muncă în funcție de context, cel mai comun exemplu fiind cel al sportivilor care se antrenează și practică un sport ca profesie, în timp ce majoritatea oamenilor pot practica același sport ca modalitate de recreere sau petrecere a timpului liber. Așadar, definirea muncii reprezintă o sarcină dificilă. Cu toate acestea, munca reprezintă o activitate transformativă și o instituție socială centrală (Grint, 2005) atât în viețile indivizilor, cât și în cadrul societății.

Perspectivile sociologice clasice asupra muncii surprind natura muncii atât la nivel macro, cât și la nivel micro, prin observarea caracteristicilor acesteia în cadrul sistemelor industriale (studiate de Emile Durkheim) și al celor capitaliste (analizate de Karl Marx și Max Weber). Sociologii clasici menționați au teoretizat munca din perspectiva organizării muncii plătite, a locului de muncă și a diviziunii muncii, fiecare dintre ei ocupându-se de aspecte diferite. În primul rând, E. Durkheim a adus în atenție importanța relațiilor umane în cadrul muncii, subliniind importanța solidarității organice, a comunității în timpul schimbărilor sociale și nu numai (Durkheim, 1984). În al doilea rând, K. Marx considera că munca este mijlocul prin care oamenii pot să își împlinescă potențialul, să se dezvolte, să se auto-realizeze, să își atingă scopul ultim, iar ceea ce îi împiedică pe indivizi să ajungă la rezultatul dorit este societatea capitalistă, prin caracteristicile sale: sistemul de clasă, diviziunea muncii, mecanicizarea și rutinizarea muncii, dezumanizarea, exploatarea și alienarea muncitorului (Marx, 2016). În ultimul rând, dintre autorii citați mai sus, M. Weber identifică motivația „protestantă” a muncii – chemarea de a îndeplini obligațiile și responsabilitățile lumești – și propune raționalizarea și birocratizarea muncii ca soluții la disfuncționalitățile existente (Weber, 2013).

O altă formă de muncă studiată de sociologi, pe lângă cea plătită, este munca domestică. Există cel puțin două perspective recente ce descriu munca domestică. Perspectiva feministă analizează și studiază munca domestică axându-se pe inegalitatea de gen, pe nerecunoașterea meritelor femeilor și pe lupta pentru resurse din patriarhat. Ca reprezentantă a acestei perspective, Ann Oakley (2018) este prima femeie sociolog care, în anul 1974, a abordat tema muncii domestice într-o cercetare ce prezenta atât date relevante privind distribuția timpului de muncă, distribuția muncii pe sexe, tipul de sarcini domestice, cât și percepția asupra acestui tip de muncă. Astfel, principalele sarcini din care este formată munca domestică sunt: călcarea hainelor, spălarea hainelor, făcutul curățeniei în gospodărie, realizarea cumpărăturilor și gătitul. Munca domestică este percepută ca o muncă fizică, plictisitoare, repetitivă și monotona în ceea ce privește structura și conținutul pe care îl are (Oakley, 2018). Aceasta reprezintă o problemă privată și o experiență zilnică pentru femeile casnice (Oakley, 2018) ce creează așa-numitul *double burden* (sarcină dublă) (Hochschild și Machung, 2012). Pe de altă parte, perspectiva funcționalistă consideră că munca domestică reprezintă o afacere de familie în cadrul căreia femeile casnice beneficiază de autonomie și de flexibilitate, proximitatea spațială față de casă reprezintă un avantaj, iar timpul petrecut

realizând muncă domestică depinde de mărimea și de structura gospodăriei (Silver, 1993). Sarcinile domestice luate în considerare în cadrul acestei perspective sunt: gătitul, spălatul, reparatul, cumpărăturile, munca din curte, ținerea evidenței banilor și a facturilor (Silver, 1993). Indiferent de abordare, munca domestică desfășurată în propria gospodărie nu este remunerată. Diversitatea de perspective privind abordarea conceptului arată că munca domestică este un concept fluid și dinamic (Lan, 2003).

Însă odată cu dezvoltarea tehnologiilor și avansarea științei apare un nou concept: munca domestică digitală. Reprezentative pentru înțelegerea acestuia sunt definițiile, caracteristicile și operaționalizările care i-au fost atribuite de diverși sociologi. În primul rând, conceptul de muncă domestică digitală a pornit de la termenul „digital housekeeping” (Tolmie *et al.*, 2007) – menaj digital – care reprezenta managementul rețelei digitale, tehnologice din casă. Pe lângă acest sens, odată cu flexibilizarea din punct de vedere spațial a muncii plătite și posibilitatea de realizare a acesteia din cadrul locuinței, termenul „digi-housekeeping” (Whiting și Symon, 2020) – digi-menaj – își extinde înțelesul la un set de activități de întreținere a uneltelor digitale ce facilitează munca flexibilă. Astfel, conceptul de *muncă domestică digitală poate fi definit ca un set de sarcini ce implică tehnologia și sunt necesare desfășurării activității într-o societate digitală*. Principalele caracteristici ale muncii domestice digitale sunt: faptul că este considerată o „mașinărie socială” (Tolmie *et al.*, 2007), neremunerată, ciclică, voluntară, imaterială (Kennedy *et al.*, 2015), banală, invizibilă, necesară (Whiting și Symon, 2020). În plus, conform operaționalizărilor existente, munca domestică digitală poate consta în instalarea și configurarea dispozitivelor digitale și în întreținerea continuă a acestora (Tolmie *et al.*, 2007), în managementul conținutului digital, al informației comunicate prin media (imaginii, documente, video, audio etc.) și în managementul dispozitivelor materiale și al interacțiunii dintre acestea (Kennedy *et al.*, 2015) și în cinci sarcini de bază: curățarea, sortarea, pregătirea, furnizarea și depanarea dispozitivelor digitale (Whiting și Symon, 2020). De exemplu, în timpul pandemiei și al școlii online s-au utilizat diverse dispozitive digitale ce au necesitat curățare fizică și digitală constantă: dezinfectarea tabletei, ștergerea imaginilor și a documentelor nefolositoare pentru eliberarea spațiului de stocare etc.

Munca domestică digitală apare și are sens doar în cadrul unei gospodării digitale și al unei societăți digitale, care dețin dispozitive tehnologice și funcționează eficient cu ajutorul acestora. Locuința, locul de muncă, serviciile, societatea se transformă de-a lungul timpului printr-un proces disruptiv de digitalizare (Larsson, 2020). În ceea ce privește transformarea digitală a muncii plătite, există atât riscuri, precum pierderea locului de muncă plătit sau necesitatea recalificării, cât și oportunități – precum crearea unor noi locuri de muncă și a unei piețe globale de forță de muncă (Larsson, 2020). Putem explica dorința de automatizare și tehnologizare a gospodăriilor luând în discuție perspectiva casnicelor asupra muncii domestice, prezentată de A. Oakley, și natura rutinieră a acestei munci. Persoanele care realizează sarcini domestice lucrează împreună cu dispozitivele digitale pentru îndeplinirea acestora. O sarcină domestică

poate fi automatizată și digitalizată total sau parțial în funcție de specificul și de complexitatea sa. Astfel, munca domestică se transformă digital, iar ca urmare a acestui proces apare un nou tip de muncă, o nouă oportunitate în termenii muncii plătite. De aceea, în cadrul gospodăriei, realizarea muncii domestice digitale poate fi considerată o oportunitate (prin accesul la tehnologie), dar și o alegere (Kennedy *et al.* 2015). Pe lângă implicarea în munca domestică digitală, membrii gospodăriei pot alege și să utilizeze tehnologii *prosumer* (Parag și Sovacool, 2016) devenind producători de conținut digital.

Digitalizarea gospodăriilor constă în introducerea în gospodărie a unor tehnologii care dețin o componentă socială, mobilă, analitică, digitală și relațională (Vial, 2019) în scopul transformării și automatizării acesteia. Pentru aceasta, se creează o infrastructură de rețea, numită internetul lucrurilor, în cadrul căreia obiectele digitale sunt controlate de la distanță (Schwertner, 2017) pentru beneficii precum eficiența și acuratețea. O formă completă de digitalizare a gospodăriei este reprezentată de casele inteligente. Acestea sunt definite ca locuințe în care tehnologia informatică este gestionată de așa natură încât să anticipeze și să răspundă la nevoile membrilor gospodăriei, pentru asigurarea confortului, siguranței și divertismentului acestora (Aldrich, 2003). Așadar, putem identifica diferite forme ale muncii domestice digitale în cadrul oricărei case inteligente. Munca domestică digitală constă concret în partea de gestionare a dotărilor tehnologice, astfel încât dispozitivele digitale să funcționeze corespunzător. În același timp, munca domestică digitală poate apărea într-o gospodărie indiferent de gradul de digitalizare al acesteia deoarece, în prezent, majoritatea caselor dețin o tehnologie minimală ce devine din ce în ce mai sofisticată. De exemplu, o acțiune concretă ce face parte din munca domestică digitală este încărcarea dispozitivelor digitale mobile. În timpul școlii online și al lucrului de acasă au fost utilizate resurse precum: laptop, tabletă, telefon, ce necesită încărcare regulată, eventual planificată, pentru utilizare. Pe lângă acestea, casa, locuința, gospodăria reprezintă un spațiu privat în cadrul căruia tehnologia poate pătrunde doar odată ce câștigă încrederea din partea membrilor acesteia (Larsson, 2020).

CONCEPTUALIZARE ȘI DESIGN METODOLOGIC

Studiul se înscrie în paradigma cercetării calitative (Chelcea, 2001), având ca scop descoperirea și înțelegerea muncii domestice digitale întreprinse în cadrul gospodăriilor digitalizate. Abordarea calitativă aleasă este în acord cu obiectivele descriptive ale studiului și cu nevoia de cunoaștere aprofundată a practicilor contemporane de realizare a muncii domestice digitale.

Astfel, cercetarea surprinde aspecte relevante privind activitățile pe care le desfășoară subiecții în mediul digitalizat în care trăiesc și atitudinile pe care aceștia le manifestă față de munca domestică digitală ca efect al digitalizării locuințelor.

Pentru aceasta, articolul de față urmărește să răspundă la trei întrebări de cercetare: *Care sunt principalele sarcini domestice digitale realizate de membrii gospodăriilor digitalizate?*, *Cum este organizată munca domestică digitală într-o gospodărie digitalizată?* și *Cum se raportează membrii gospodăriilor digitalizate la munca domestică digitală?* Conceptele cuprinse în întrebările de cercetare și definite în cadrul modelului conceptual sunt: sarcini domestice digitale, gospodărie digitalizată, organizarea muncii domestice digitale, raportarea față de munca domestică digitală. Pentru înțelegerea conceptelor de lucru este necesară o definiție nominală și operațională a acestora.

Sarcinile domestice digitale reprezintă acele acțiuni de gestionare a dispozitivelor digitale din cadrul gospodăriei. Operațional, sarcinile domestice digitale au o dimensiune temporală care vizează cele cinci modalități de „agențialitate temporală”, sub forma controlului personal asupra timpului: durată, frecvență, ordine, moment și alocare (Flaherty, 2003), o dimensiune fizică spațială ce vizează indicatori precum mediul fizic, distanța, dispozitivele, o dimensiune virtuală care cuprinde mediul virtual, aplicațiile, programele și o dimensiune interactivă, ce cuprinde interacțiunea dintre oameni și dispozitivele digitale, dar și legăturile dintre dispozitive în cadrul gospodăriei. Gospodăria digitalizată reprezintă o locuință în cadrul căreia există și sunt utilizate bunuri digitale. Operațional, gospodăria digitalizată are o dimensiune materială ce cuprinde dispozitivele digitale, poziționarea acestora, dimensiunea gospodăriei – și o dimensiune socială care vizează numărul, rolurile și structura membrilor gospodăriei. Organizarea muncii domestice digitale reprezintă coordonarea sarcinilor domestice digitale din cadrul gospodăriei astfel încât să fie asigurată conviețuirea optimă a membrilor acesteia. Această organizare a muncii domestice digitale presupune o dimensiune socială, cu strategii și coordonări între indivizi, și o dimensiune spațio-temporală – ce cuprinde planificarea și realizarea sarcinilor domestice digitale ținând cont de resursele spațio-temporale. Raportarea la munca domestică digitală din cadrul gospodăriei reprezintă exprimarea atitudinilor față de realizarea acesteia. Operațional, raportarea la munca domestică digitală are o dimensiune pragmatică, ce presupune perceperea și conștientizarea muncii domestice digitale realizate, și o dimensiune atitudinală, ce poate lua valori pozitive, negative sau neutre și se poate exprima la nivel verbal prin cuvinte și expresii și la nivel nonverbal prin gesturi și mimică.

Pornind de la modelul conceptual prezentat, cercetarea descrie detaliat, prin intermediul netnografiei (Kozinets, 2015), desfășurarea muncii domestice digitale în cadrul gospodăriilor digitalizate. Metoda de observație utilizată pentru culegerea datelor este analiza tematică a documentelor sociale (Chelcea, 2001). Documentele sociale analizate în acest articol sunt de natură audio-vizuală și constau în materiale video ce surprind munca domestică digitală, identificate în mediul online și selectate conform criteriilor elaborate pentru această cercetare, criterii menționate în paragrafele următoare. Acestea constau în documentarea unor experiențe trăite în viața de zi cu zi în cadrul locuințelor respective. Tehnica de analiză a documentelor sociale utilizată

vizează conținutul comunicării prin intermediul căreia sunt evaluate calitativ fenomenele și procesele sociale identificate. Instrumentul de investigație utilizat constă într-o schemă de categorii construită pe baza conceptualizării prezentate (vezi *Tabelul nr. 1*). În cadrul acestei scheme, categoriile sunt formulate clar și exhaustiv, iar unitățile de înregistrare constau atât în mesaje verbale (cuvinte și expresii notate cu ghilimele) cât și în mesaje nonverbale (acțiuni, gesturi și mimică notate cursive / cu italic) însoțite de unitățile de context care reprezintă, de asemenea, mesaje verbale și nonverbale și redau natura orientării unităților de înregistrare (Chelcea, 2001).

Tabelul nr. 1

Schema de categorii

Concept sociologic	Dimensiune	Indicator
Sarcini domestice digitale	Fizică	Mediul fizic de lucru
		Poziționarea dispozitivelor
		Spațiul, distanța
	Virtuală	Mediul, spațiul virtual
		Aplicațiile și programele utilizate
	Interactivă	Interacțiunea dintre oameni și dispozitivele digitale
		Legăturile, conexiunile dintre dispozitive în cadrul gospodăriei
	Temporală	Durata realizării sarcinii
		Frecvența cu care se realizează
		Ordinea secvențială
Moment de realizare a sarcinii		
Alocarea timpului pentru rezolvarea sarcinilor domestice digitale		
Gospodărie digitalizată	Materială	Dispozitivele digitale aflate în gospodărie
		Dimensiunea și specificul gospodăriei
	Socială	Structura gospodăriei
		Numărul membrilor gospodăriei
Organizarea muncii domestice digitale	Operațională	Strategii de coordonare socială
		Colaborarea dintre membrii gospodăriei
	Spațio-temporală	Planificarea sarcinilor domestice digitale ținând cont de resursele spațio-temporale
		Realizarea efectivă a sarcinilor domestice digitale
Raportarea față de munca domestică digitală	Pragmatică	Conștientizarea realizării muncii domestice digitale
		Perceperea unei utilități practice
	Atitudinală	Orientare pozitivă, negativă, neutră sau inexistentă
		Exprimare verbală, paraverbală și nonverbală

Populația prin intermediul cărei este studiată munca domestică digitală în cadrul acestei cercetări prezintă două caracteristici esențiale. În primul rând, este formată din persoane care își documentează viața prin mijloace audio-video și care fac accesibile aceste materiale cu ajutorul internetului. În al doilea rând, această populație locuiește în gospodării digitalizate. Așadar, populația de referință constă în creatori de conținut care postează constant pe rețelele de socializare și au diferite proiecte și afaceri prin intermediul acestora. Concret, este analizată munca domestică digitală a YouTuber-ilor. Specifică YouTuber-ilor este desfășurarea muncii în cadrul gospodăriei. În plus, pentru a putea lucra eficient și calitativ, aceștia își echipează locuințele cu diverse dispozitive digitale. De aceea, categoria profesională a creatorilor de conținut / YouTuber-ilor poate fi considerată ca reprezentativă în cadrul studierii muncii domestice digitale.

De asemenea, din materialele video disponibile, este construit un eșantion ce cuprinde cazurile particulare relevante pentru tema cercetării. Astfel, canalele de YouTube selectate sunt deținute de persoane sau familii ce postează conținut puțin prelucrat care prezintă viața lor de zi cu zi. De pe aceste canale sunt analizate „daily vlog-urile” adică video-urile care conțin activitățile dintr-o zi sau o săptămână pe care persoanele respective le desfășoară și le filmează sau le descriu, și video-uri care au în titlu cuvintele: „*home*” (acasă), „*house*” (casă), „*work*” (muncă) și așa mai departe. Materialele video cuprinse în acest eșantion sunt realizate de persoane din America și, deci, sunt în limba engleză. Incluziunea în eșantion a materialelor realizate de Milena Ciciotti, Jeanine Amapola, Kristin Johns și Jess Conte este determinată de o serie de observații anterioare realizării studiului. Cu alte cuvinte, prin urmărirea materialelor video postate de acestea, se poate observa prezența muncii domestice digitale. Astfel, atât cele patru canale de YouTube, cât și materialele video postate pe acestea au fost alese pe baza relevanței pe care o au față de tema studiată. De asemenea, spațiul american este potrivit pentru studierea muncii domestice digitale deoarece este digitalizat într-o mai mare măsură, este prezent pe rețelele de socializare și, astfel, oferă informație adecvată pentru această cercetare. Orizontul de timp al prezentei analize de conținut este limitat la perioada pandemică. Concret, materialele video analizate au fost postate pe Youtube în intervalul martie 2020 – aprilie 2022. Așadar, eșantionul cuprinde 32 materiale video (care durează între 9’55” și 41’31”), postate pe patru canale de YouTube (vezi *Tabelul nr. 2*). Eșantionul a fost format, inițial, pe baza titlurilor a 74 de materiale video, însă întrucât 42 dintre ele nu conțineau date relevante, au fost excluse din acesta.

Tabelul nr. 2

Eșantion materiale video

Canal	Data	Titlu video
Milena Ciciotti	24.04.2020	HOW TO KEEP A HOUSE SPOTLESS AND TIDY 24 / 7 (CUM SĂ PĂSTREZI O CASĂ CURATĂ ȘI ORDONATĂ 24 / 7)
	28.08.2020	VLOG \\\ Cutting toddlers hair, rising \$1.1 million, and more (VLOG \\\ Despre cum tunzi un copil mic, cum strângi 1,1 milioane de dolari și multe altele)
	08.09.2020	everything you need to know to create YouTube videos! SECRETS & HACKS (tot ce trebuie să știi pentru a crea videoclipuri YouTube! SECRETE & HACKURI)
	29.09.2020	VLOG: Ari`s 3 month update, office decor, and more! (VLOG: Vă țin la curent cu dezvoltarea lui Ari la 3 luni, decor de birou și multe altele!)
	10.10.2020	A REAL day of a young mom of 2 under 2 (O zi ADEVĂRATĂ a unei tinere mame a 2 copii sub 2 ani)
	02.12.2020	Day in a life of a working mama with 2 under 2 + merch reveal!! (O zi în viața unei mame care lucrează și are 2 copii sub 2 ani + dezvoltare de produse!!)
	23.02.2021	How i tidy up + get the house ready for the week! toy rotation, towel stripping and a lot more! (Cum fac ordine + pregătesc casa pentru săptămâna care urmează! Rotirea jucăriilor, îndepărtarea prosoapelor și multe altele!)
	24.06.2021	VLOG: playdate, thrift haul, fast food hack & more!! (VLOG: întâlnire de joacă, thrift haul, trucuri fast-food și multe altele!!)
	20.08.2021	An Artsy Fartsy Vlog: spouse bricking, come to a natural playroom with us & more! (Un Vlog Artistic: zidirea soțului, vino cu noi într-o cameră de joacă naturală și multe altele!)
	15.09.2021	Clean Space With Minimal Effort ~maintenance tricks~ (Spațiu curat cu efort minim ~trucuri de întreținere~)
	24.11.2021	Getting my life together *the cleaning motivation you needed* (Îmbunătățirea vieții mele *motivația de care aveai nevoie de a te apuca de curățenie *)
30.03.2022	Productive Day In My Life // 25 Weeks Pregnant (O zi productivă din viața mea // În 25 de săptămâni de sarcină)	
Jeanine Amapola	29.08.2020	Tips for Working from Home & Being More Productive! (Sfaturi pentru a lucra de acasă & a fi mai productiv!)
	13.02.2021	Best Cameras & Equipment for YouTube & Vlogging! What I use to Film & Edit (Cele mai bune camere și echipamente pentru YouTube și vlogging! Ce folosesc pentru a filma și edita)
	23.07.2021	DAY IN MY LIFE: Roomie Workout, Healthy Food, Books, & Anxiety! (O ZI DIN VIAȚA MEA: antrenament cu colega de apartament, mâncare sănătoasă, cărți & anxietate!)

Tabelul nr. 2 (continuare)

	14.02.2022	Day in the Life of a Full Time Content Creator! Behind the Scenes (O zi din viața unui creator de conținut cu normă întreagă! În spatele camerelor)
Kristin Johns	23.03.2020	DAY IN OUR LIFE..QUARANTINE EDITION (O ZI ÎN VIAȚA NOASTRĂ..EDIȚIA DE CARANTINĂ)
	01.06.2020	OUR NEW NORMAL... life after the accident (NOUA NOASTRĂ NORMALITATE... viața după accident)
	22.10.2020	DECLUTTERING CLOTHES & PRANKING OUR FRIEND (AM SORTAT HAINE & I-AM FĂCUT O FARSĂ UNUI PRIETEN)
	31.10.2020	HOW WE REALLY SOLVE ARGUMENTS.. // vlog (CUM REZOLVĂM CU ADEVĂRAT NEÎNȚELEGERILE.. // vlog)
	27.01.2021	DECORATING THE NURSERY + STARTING HOUSE RENOVATIONS! (DECORAREA CAMEREI NOU-NĂSCUTULUI + ÎNCEPEREA RENOVĂRILOR CASEI!)
	29.04.2021	MY MORNING ROUTINE how my house is always clean! (RUTINA MEA DE DIMINEAȚĂ cum păstrez casa mereu curată!)
	12.04.2022	honest chats & decorating our house! (discuții sincere & decorarea casei noastre!)
Jess Conte	03.03.2020	CLEANING & ORGANISING MY HOME *satisfying* (CURĂȚAREA ȘI ORGANIZAREA CASEI MELE *satisfăcător*)
	17.06.2020	PRODUCTIVE & HAPPY MORNING ROUTINE :) (RUTINĂ PRODUCTIVĂ ȘI FERICITĂ DE DIMINEAȚĂ :))
	04.12.2020	Decorating our new home for Christmas :) (Decorăm noua noastră casă de Crăciun :))
	10.04.2021	Pack With Me For AUSTRALIA! I'm Going Home!! :) (Hai cu mine să împachetăm pentru AUSTRALIA! Mă duc acasă!! :))
	05.06.2021	A few days in my life... there's been a lot going on (Câteva zile în viața mea... s-au întâmplat multe)
	10.08.2021	Finally back home after 4 months! (settling back in vlog) (În sfârșit, după 4 luni, acasă! (reacomodare cu vlogul)
	02.11.2021	PRODUCTIVE DAY IN MY LIFE :) let's get stuff done vlog (ZI PRODUCTIVĂ DIN VIAȚA MEA :) să trecem la treabă vlog)
	13.01.2022	An unfiltered & raw update (where we've been and what happened) (O actualizare nefiltrată & brută (unde am fost și ce s-a întâmplat))
12.04.2022	Addressing The Hate, New House Shopping & Couples Getaway Weekly Vlog (Răspunzând la comentariile negative, cumpărături pentru casa nouă & ieșire de cuplu Vlog săptămânal)	

Metoda analizei tematice a documentelor sociale prin intermediul netnografiei prezintă atât avantaje, cât și limite. În primul rând, această metodologie oferă posibilitatea studierii unor date spontane, personale, precum comportamente, acțiuni, reacții consemnate sau înregistrate de subiecți fără

intervenția cercetătorului. De asemenea, ca metodă de observație, permite colectarea datelor prin studierea participanților în mediul lor social, familiar, natural. Avantajele netnografiei constau în accesul nemijlocit social, spațial sau temporal la informații și subiecți și varietatea datelor disponibile. Pe de altă parte, principala limită a analizării documentelor sociale constă în riscul de a nu găsi informațiile necesare pentru a răspunde direct la întrebările de cercetare. În plus, aceste documente sociale personale pot fi neautentice sau incomplete, iar procesul de obținere a datelor poate ocupa o perioadă lungă de timp. În același timp, fiind o metodologie calitativă, informațiile nu pot fi standardizate, nici generalizate și comparate.

Cu toate acestea, caracterul subiectiv al cercetării calitative poate fi completat printr-o procedură riguroasă și transparentă de culegere a datelor și de prezentare a rezultatelor. De aceea, pașii realizați pentru colectarea datelor au fost următorii: urmărirea organizată a materialelor video din eșantionul format respectând metodologia, transcrierea datelor în format electronic conform schemei de categorii, prelucrarea sistematică a datelor în categorii interpretative cu ajutorul adnotărilor și al codurilor și interpretarea datelor obținute prin crearea unor tipologii relevante care să descrie conceptele sociologice din întrebările de cercetare. Din punct de vedere etic, cercetarea unor documente sociale publice implică o distanță între cercetător și subiecți. Astfel, nu este necesară o autorizație sau un acord de consimțământ informat privind participarea în cadrul unei cercetări, consumatorii conținutului digital fiind liberi să analizeze și să interpreteze materialele vizionate. Totuși, deși datele sunt publice iar persoanele nu pot opta pentru un anonim total, în cadrul cercetării sunt utilizate tehnici minime de anonimizare. În fine, datele personale colectate în cadrul cercetării au scopul de a descrie mai degrabă un fenomen social, o practică actuală, o activitate comună, decât o categorie sau un grup de persoane.

REZULTATE – GOSPODĂRIA DIGITALIZATĂ

Rezultatele acestei cercetări provin din analiza a patru gospodării digitalizate. Principala caracteristică ce descrie aceste gospodării este dinamismul. Pe parcursul celor doi ani pandemici, gospodăriile au suferit două schimbări majore. În primul rând, din punct de vedere material, locuințele subiecților, clădirile în sine, au fost renovate sau efectiv schimbate prin mutarea într-o nouă locuință (deținută sau închiriată). În al doilea rând, componența gospodăriei s-a modificat de-a lungul timpului, fie material, prin achiziționarea unor noi dispozitive digitale, fie social și relațional, prin lărgirea familiei sau prin locuirea cu noi colegi de apartament. Astfel, gospodăriile analizate s-au dezvoltat, s-au îmbogățit atât pe plan material, cât și pe plan social. De exemplu, membrilor primei gospodării analizate, un cuplu căsătorit, li s-au născut doi copii în perioada

studiată, iar ca urmare, dimensiunea și structura socială a gospodăriei s-au modificat. Toate cele patru gospodării și-au schimbat componența materială prin faptul că membrii gospodăriilor s-au mutat în locuință nouă și și-au achiziționat noi dispozitive digitale. Astfel, analiza longitudinală a gospodăriilor digitalizate accentuează caracterul dinamic al acestora.

Principalele activități, relevante pentru cercetarea de față, care au loc în cadrul gospodăriilor digitalizate analizate sunt: desfășurarea muncii casnice și desfășurarea muncii remunerate. Creatorii de conținut lucrează de acasă și investesc timp, finanțe, emoții și efort în ambele tipuri de activități. De aceea, munca domestică digitală este realizată în cadrul ambelor tipuri de muncă. Astfel, pentru crearea și menținerea unui mediu domestic atât fizic, cât și psihic favorabil, estetic și practic, membrii gospodăriei realizează diverse sarcini domestice digitale. De asemenea, pentru a putea lucra eficient și calitativ, membrii gospodăriei realizează alte sarcini domestice digitale. Cu alte cuvinte, munca domestică digitală este integrată în principalele activități ale zilei, adesea într-o manieră naturală, organică. În plus, casa reprezintă și un loc privat de relaxare și divertisment. De aceea, munca domestică digitală desfășurată în gospodăriile digitalizate are și astfel de scopuri.

Dispozitivele digitale gestionate de membrii gospodăriilor digitale sunt variate. Urmând aceleași sfere de lucru, acestea pot servi creării unui cămin plăcut și practic și îndeplinirii responsabilităților de muncă aducătoare de venituri. Așadar, pentru primul scop sunt utilizate dispozitive precum frigiderul și mașina de spălat, televizorul iar, pentru al doilea scop, sunt utilizate dispozitive precum: camera de filmat și laptopul, calculatorul. Dispozitivelor digitale necesare muncii plătite li se adaugă diverse extensii și accesorii precum: încărcătoare, căști, microfon, lumini, transformatoare, carduri de memorie și așa mai departe. Telefonul mobil reprezintă un dispozitiv utilizat frecvent în ambele scopuri. Această diferențiere între cele două tipuri de muncă este relevantă teoretic și utilă în prezenta cercetare, însă creatorii de conținut le integrează și le tratează asemănător deoarece le desfășoară în același spațiu (în gospodărie) și în aceleași medii (atât fizice cât și virtuale) astfel încât granițele dintre rolurile profesionale și cele familiale devin neclare. De asemenea, gospodăriile digitalizate studiate dețin și alte dispozitive digitale, însă sunt menționate doar cele despre care s-a observat că sunt implicate în realizarea muncii domestice digitale, atât în scopuri personale, cât și în scopuri profesionale.

MUNCA DOMESTICĂ DIGITALĂ ÎN CADRUL LOCUINTELOR DIGITALIZATE

Sarcinile domestice digitale realizate de subiecții acestui studiu se încadrează în operaționalizările conceptului de muncă domestică digitală menționate. Cu alte cuvinte, acestea se realizează atât înainte de achiziționarea

dispozitivelor digitale, cât și pe parcursul deținerii lor, au o natură materială și o natură imaterială în funcție de specificul conținutului gestionat și se încadrează în tipologia elementară a sarcinilor de curățare, organizare, pregătire, furnizare și depanare. Aceste sarcini realizate de creatorii de conținut, în calitatea lor de membri ai gospodăriilor digitalizate, sunt prezentate în lista din *Tabelul nr. 3*. De asemenea, din analiză rezultă că, de cele mai multe ori, creatorii de conținut tratează munca domestică digitală ca pe o alegere. Astfel, ei aleg să realizeze sau nu sarcinile domestice digitale în funcție de alternativele pe care le au și reușesc să evite o parte din aceste sarcini. Totuși, ei realizează constant sarcini domestice digitale. În plus, pe lângă aceste clasificări existente, cercetarea de față subliniază și caracterul pro-activ, activ și reactiv al sarcinilor domestice digitale.

Există sarcini domestice digitale realizate pro-activ. În această categorie intră protejarea dispozitivelor digitale prin achiziționarea și utilizarea accesoriilor de protecție precum husa pentru telefon „*Husele acestea protejează foarte bine*” (J.C.) sau folia pentru tastatură: „*Mi-am luat o nouă folie protectoare pentru tastatură, ceea ce nu e foarte interesant*” (J.C.), cumpărarea de spațiu de stocare pentru a putea depozita eficient conținuturile produse, încărcarea dispozitivelor, stabilirea unor setări pentru ca dispozitivele să funcționeze corespunzător și așa mai departe. De asemenea, majoritatea sarcinilor domestice digitale sunt întreprinse activ, în sensul în care sunt realizate ca o rutină, fără a fi premeditate sau pregătite din timp. Sarcinile domestice digitale realizate activ au un scop imediat și pot consta în transferarea conținutului digital, plățirea abonamentelor pentru diverse programe utilizate, depozitarea dispozitivelor în gospodărie etc. O ultimă categorie de sarcini domestice digitale este a celor îndeplinite reactiv. Câteva exemple de sarcini domestice digitale reactive sunt: repararea dispozitivelor, curățarea dispozitivelor, înlocuirea accesoriilor dispozitivelor sau chiar schimbarea dispozitivelor în sine și așa mai departe. Toate aceste sarcini domestice digitale nu se încadrează în mod standard în una dintre cele trei categorii ci, mai degrabă, pot fi realizate în unul dintre cele trei moduri: pro-activ, activ și reactive.

Tabelul nr. 3

Sarcini domestice digitale realizate de creatorii de conținut

Învățarea unui program, a unei aplicații
Căutarea experților și contactarea acestora pentru repararea dispozitivelor
Încărcarea dispozitivelor
Golirea cardurilor de memorie
Curățarea automată a dispozitivelor

Tabelul nr. 3 (continuare)

Comandarea și înlocuirea accesoriilor de protecție a dispozitivelor
Repararea accesoriilor dispozitivelor
Cumpărarea extensiilor pentru diverse dispozitive și a spațiului de stocare
Plata abonamentelor programelor
Depozitarea dispozitivelor în gospodărie
Instalarea fizică a dispozitivelor și a sistemelor
Stabilirea unor setări pe diverse dispozitive
Curățarea fizică a dispozitivelor
Transportarea dispozitivelor
Căutarea dispozitivelor și a accesoriilor acestora
Descărcarea de conținut media
Organizarea și ascunderea cablurilor

Pe lângă această clasificare a sarcinilor domestice digitale în sarcini realizate proactiv, activ și reactiv, o altă perspectivă relevantă este cea temporală. Sarcinile identificate sunt sarcini recurente, realizate frecvent în cadrul gospodăriilor digitalizate. Cu toate acestea, pentru realizarea unor sarcini precum învățarea unui program, a unui dispozitiv sau stabilirea unor setări pe anumite dispozitive digitale este nevoie de alocarea specifică a timpului: „*Ce îmi place să folosesc este această interfață pe care am început să o învăț când am luat o pauză de la social media*” (J.A.). De asemenea, momentul ales pentru realizarea unei sarcini domestice digitale este important pentru a face posibilă îndeplinirea celorlalte responsabilități. Cel mai relevant exemplu este repararea unui dispozitiv sau apelarea la experți pentru a îl repara în momentul în care nu mai funcționează potrivit. În plus, durata unei sarcini domestice digitale este luată în considerare în planificarea sarcinilor și în alegerea momentului realizării acesteia. În fine, munca domestică digitală este nestructurată: în ceea ce privește realizarea sarcinilor domestice digitale, nu există o ordine secvențială, ci acestea sunt realizate interconectat cu celelalte rutine și responsabilități.

Pe baza acestui studiu, există două raportări pe care membrii gospodăriilor digitalizate le au în ceea ce privește munca domestică digitală. În primul rând, aceștia tratează sarcinile domestice digitale ca opționale și găsesc alternative și soluții mai rapide. De exemplu, un membru al gospodăriei digitalizate nu și-a încărcat iPad-ul și pentru că nu poate adăuga elementele grafice de pe el în video-ul pe care îl editează pe MacBook, alege să utilizeze text simplu: „*De obicei le fac pe iPad cu creionul meu și așa mai departe... dar acum este mort și nu am timp să aștept să se încarce așa că o să folosesc textul pe care îl au în Adobe*” (M.C.). În al

doilea rând, subiecții cercetării consideră că unele sarcini domestice digitale fac parte din munca plătită. Două dintre aceste sarcini sunt instalarea dispozitivelor digitale pentru filmarea video-urilor: „*Prima dată îmi instalez trepiedul și camera și văd cum arată*” (M.C.) și verificarea email-ului: „*nimănui nu-i place să facă sarcini banale precum email-uri și partea plictisitoare a muncii*” (M.C.). În urma analizei mesajului transmis verbal și a limbajului nonverbal al membrilor gospodăriilor digitale, reiese o atitudine de indiferență față de unele sarcini, în sensul în care nu le consideră indispensabile și o atitudine proactivă față de altele, care se manifestă prin sfaturi date abonaților și celor care vizionează materialul postat de aceștia.

Creatorii de conținut, ca membri ai gospodăriilor digitale studiate, își asumă realizarea sarcinilor domestice digitale pe care le consideră necesare. Aceștia aleg să realizeze sarcinile digitale care îi ajută să fie eficienți în muncă și să aibă locuința îngrijită. De exemplu, toate gospodăriile dețin un aspirator fără cablu, deși este „*o achiziție mai costisitoare*” (J.C.) pentru că îl consideră „*nenegociabil*” (K.J.). Astfel, au căutat online și au comandat un astfel de aspirator. Pe de altă parte, atunci când consideră că realizarea unei sarcini domestice digitale nu este esențială sau necesară, aleg să nu o realizeze „*Nu vreau să învăț programul așa că folosesc Adobe*” (M.C.). O sarcină domestică digitală ce nu poate fi evitată de subiecții cercetării din cauza specificului muncii lor este gestionarea conținutului digital. Pentru aceasta cumpără spațiu digital de stocare și transferă constant conținutul pe diverse dispozitive: „*Aici am un hard extern unde îmi stochez toate lucrurile*” (M.C.), „*mi-am luat 2 terabyte pe calculatorul meu pentru că editarea și videografierea, fotografierea, toate acestea ocupă așa mult spațiu*” (J.A.). Astfel, munca domestică digitală este realizată individual de membrii gospodăriilor digitale atunci când este considerată necesară. În același timp, există și momente în care este realizată colectiv. De exemplu, pentru repararea dozatorului de apă aflat pe ușa frigiderului, ambii membri ai gospodăriei au fost implicați în contactarea experților.

Munca domestică digitală realizată în cadrul gospodăriilor digitalizate studiate are atât o dimensiune socială, cât și una operațională. Din punct de vedere social, creatorii de conținut prezintă munca domestică digitală pe care o realizează individual sau menționează sarcini domestice digitale pe care nu le-au realizat. O singură sarcină menționată anterior: repararea dozatorului de la frigider, a fost externalizată cu ajutorul partenerului unuia dintre subiecții studiului. Astfel, munca domestică digitală este distribuită, împărtășită într-o anumită măsură în gospodăriile YouTuber-ilor din eșantion. De aceea, se poate aduce în discuție relația dintre individ și tehnologie, ca relație personală de interdependență: creatorul de conținut interacționează cu dispozitivul digital în viața sa de zi cu zi pentru a îndeplini diverse scopuri. De exemplu, membrul gospodăriei digitale trebuie să încarce camera de filmat pentru a o utiliza în crearea conținutului digital. Când, din diverse motive, nu se realizează această sarcină, YouTuber-ii filmează cu

telefonul și, deci, interacționează cu alt dispozitiv digital pe care îl dețin. Astfel, dimensiunea socială a muncii domestice digitale poate viza interacțiunea dintre om și dispozitivele digitale, mai ales în contextul dezvoltărilor tehnologice.

Din punct de vedere operațional, munca domestică digitală este realizată după deviza „*Cu cât mai simplu, cu atât mai bine*” (M.C.). Astfel, resursele digitale deținute sunt planificate din punct de vedere logistic pentru a fi utilizate eficient în realizarea sarcinilor casnice sau a celor profesionale. De asemenea, există o prioritizare inversă a sarcinilor domestice digitale, ce constă în realizarea celor mai simple, insignifiante dar necesare sarcini înaintea celor care ocupă mai mult timp și necesită mai mult efort, mai multă atenție, mai multă concentrare. Așadar, sarcini precum învățarea unui nou program de lucru sunt realizate doar în situația în care aduc avantaje considerabile, percepute ca esențiale. În plus, din punct de vedere practic, unele sarcini domestice digitale sunt realizate în avans, pro-activ, pentru situații excepționale în context pandemic, precum călătoritul. Părăsirea gospodăriei digitalizate necesită pregătirea, prin realizarea, în cadrul acesteia, a variate sarcini domestice digitale, precum descărcarea unor filme pe un dispozitiv digital mobil precum tableta. Un ultim aspect operațional relevant este natura duală a celui mai comun dispozitiv digital: telefonul mobil inteligent. Acesta facilitează realizarea sarcinilor de muncă, fiind capabil să înlocuiască camera de filmat și, în același timp, previne realizarea acestora, reprezentând o sursă constantă de distragere a atenției, astfel încât este necesară configurarea setărilor pentru oprirea notificărilor în timpul lucrului.

DISCUȚII – IMPLICAȚIILE MUNCII DOMESTICE DIGITALE

Pe baza rezultatelor acestui studiu poate fi identificată o serie de implicații ale muncii domestice digitale. În primul rând, munca domestică digitală, în sine, este un efect al digitalizării gospodăriilor. În special în perioada pandemică, prin transferarea activităților în mediul online, gospodăriile au fost nevoite să se dezvolte din punct de vedere digital. Astfel au început să fie tot mai utilizate diverse dispozitive digitale și aplicații pentru a putea supraviețui, lucra și comunica din interiorul propriei locuințe. Acest proces de digitalizare a gospodăriilor a avut loc la nivel mondial și a ridicat diverse probleme pentru toți membrii gospodăriei, multiplicând, totodată, munca domestică digitală prin creșterea timpului alocat realizării acesteia și prin diversificarea sarcinilor aferente. Totuși, gradul de digitalizare a gospodăriilor și expertiza membrilor acestora în utilizarea dispozitivelor domestice digitale diferă de la o societate la alta. De exemplu, în România au fost distribuite dispozitive digitale (tablete) elevilor, pentru a le asigura accesul la educație în perioada pandemiei. În scopul utilizării cu succes a acestora, a fost necesară atât întreținerea propriu-zisă a dispozitivelor, cât și dezvoltarea și diversificarea competențelor digitale ale membrilor gospodăriilor. De asemenea,

odată cu munca de acasă, telemunca sau sistemul hibrid de muncă, a apărut și necesitatea setării unor limite în ceea ce privește gospodăria ca spațiu privat vs. spațiu de desfășurare a activităților profesionale și stabilirea unui echilibru între muncă și viața personală, în special din perspectiva timpului alocat. Însă eșantionul prezentei cercetări provine din spațiul american și prezintă trăsături specifice care îl diferențiază de populația generală – trăsături precum flexibilitatea, specifică muncii în regim de „self-employment”, parteneriate plătite sau contracte pe termen scurt, mediu sau lung cu diverse firme și brand-uri. Profesia de creator de conținut le oferă subiecților noștri beneficiul lucrului de acasă; aceștia pot trăi și lucra eficient din interiorul gospodăriilor digitalizate. Cu alte cuvinte, aceștia nu au făcut schimbări tehnologice majore în timpul pandemiei, deoarece deja dețineau resurse tehnologice și știau să le utilizeze, să le întrețină și să le gestioneze în cadrul gospodăriei.

În al doilea rând, implicațiile muncii domestice digitale se răsfrâng direct asupra gospodăriei și asupra membrilor acesteia iar apoi, la nivel macro, vizează societatea cu diversele instituții și organizații indispensabile vieții în prezent. În ceea ce privește implicațiile muncii domestice digitale la nivelul gospodăriei și al membrilor acesteia, există cel puțin două direcții generale de gândire. Prima direcție subliniază consumul de resurse precum: timp, energie, spațiu, bani și așa mai departe, pentru realizarea sarcinilor domestice digitale. Din moment ce nu există drum înapoi și aceasta este direcția de dezvoltare a modului de trai, este esențial ca oamenii să conștientizeze acest nou tip de efort necesar adaptării la tehnologie și necesitatea investirii timpului în învățarea modului de utilizare a dispozitivelor digitale sau în întreținerea efectivă a acestora. De asemenea, este utilă cunoașterea specificului muncii domestice digitale și tratarea acesteia cu responsabilitate prin planificarea și organizarea sarcinilor aferente. Astfel, o implicație pe care o poate avea munca domestică digitală, în special asupra membrilor gospodăriei, este dezvoltarea abilităților și a capacităților de învățare continuă prin nevoia de eficientizare, adaptare și organizare a vieții în cadrul unei societăți digitale. A doua direcție surprinde faptul că în momentul în care o sarcină domestică digitală nu este realizată, consecințele se răsfrâng asupra celorlalte domenii de activitate ale membrilor gospodăriei. De exemplu, creatorii de conținut care nu se organizează bine cu încărcatul dispozitivelor sau achiziționarea unor dispozitive cu o baterie durabilă ajung să realizeze mai slab din punct de vedere calitativ munca pentru care sunt plătiți. Așadar, o implicație a nerealizării muncii domestice digitale este imposibilitatea de a realiza celelalte activități la potențialul maxim.

În mod firesc, aspectele micro se întrepătrund cu cele macro, iar implicațiile muncii domestice digitale ies din sfera gospodăriei și se extind asupra întregii societăți. În primul rând, există implicații directe pentru organizațiile care produc dispozitivele digitale și pentru cele care le vând. Cunoșcând aceste sarcini referitoare la obținerea și întreținerea dispozitivelor digitale, producătorii pot îmbunătăți produsele, pot crea unele noi care să îndeplinească acele nevoi, iar

departamentele de marketing pot utiliza anumite caracteristici ale produselor în campaniile de vânzare și promovare. În al doilea rând, în ceea ce privește interacțiunea dintre membrii gospodăriei și angajatorii acestora, efectele apariției muncii domestice digitale se pot răsfrânge asupra politicilor din domeniul muncii. Astfel, intensificarea muncii ca urmare a apariției necesității realizării sarcinilor domestice digitale (de exemplu: configurarea setărilor unui dispozitiv digital) reprezintă un fenomen demn de luat în considerare și de integrat în cadrul acestora. De asemenea, o implicație care se transmite de la nivel individual spre angajator și organizații este calitatea produsului final al muncii. Așadar, există implicații indirecte pentru organizațiile angajatoare din cauza efectelor realizării / nerealizării sarcinilor domestice digitale asupra timpului de lucru și, în definitiv asupra calității muncii în contextul formelor de muncă flexibilă precum telemunca.

Pe lângă faptul că identifică implicațiile practice ale muncii domestice digitale, acest studiu este relevant și pentru că oferă o conceptualizare teoretică, sintetică a conceptului de muncă domestică digitală în cadrul teoriilor sociologice despre muncă. Tema muncii domestice digitale este o zonă puțin studiată în România și, astfel, această cercetare contribuie cu o serie de clarificări conceptuale. Mai exact, completează definiția dată de Whiting și Symon (2020), conform căreia munca domestică digitală face posibilă munca flexibilă prin întreținerea dispozitivelor digitale, cu posibilitatea creșterii calității rezultatului muncii flexibile prin realizarea sarcinilor domestice digitale aferente. În plus, această cercetare confirmă doar parțial natura muncii domestice digitale, prin faptul că prezintă caracterul voluntar al acesteia, însă, contrar perspectivei lui Tolmie *et al.* (2007) munca domestică digitală nu este întotdeauna/ în totalitate o „mașinărie socială”, ci poate avea un caracter disfuncțional cauzat de lipsa unor moduri ordonate de a organiza sarcinile domestice digitale în jurul rutinelor existente în gospodărie. De asemenea, prin rezultatele obținute, acest studiu replică și validează rezultatele studiilor menționate privind operaționalizarea conceptului de muncă domestică digitală după cum urmează: sarcinile domestice digitale sunt realizate înainte și după achiziționarea dispozitivelor digitale, acestea constau în managementul conținutului digital, al dispozitivelor fizice și al interacțiunii dintre ele și au ca scop facilitarea muncii prin întreținerea constantă a resurselor digitale. În fine, prin identificarea caracterului pro-activ, activ și reactiv al sarcinilor domestice digitale, această cercetare oferă o grilă de lucru pentru obținerea de date privind practica muncii domestice digitale.

CONCLUZII

Munca domestică digitală reprezintă o activitate specifică gospodăriilor digitalizate din ce în ce mai prezente în secolul 21, în special în societățile dezvoltate. Aceasta este integrată în activitățile casnice și în activitățile

profesionale realizate de creatorii de conținut. Principalele sarcini domestice digitale pot fi realizate pro-activ, activ și reactiv în cadrul gospodăriilor digitalizate. Printre acestea se numără: achiziționarea dispozitivelor, accesoriilor, extensiilor, spațiului de stocare; învățarea utilizării unui program sau a unui dispozitiv; instalarea, setarea și organizarea dispozitivelor; depozitarea dispozitivelor și a conținutului virtual; întreținerea, curățarea și repararea dispozitivelor; căutarea și contactarea experților pentru instalarea sau repararea dispozitivelor. Pentru creatorii de conținut, ca membri ai gospodăriilor digitalizate, munca domestică digitală reprezintă o activitate opțională, față de care se raportează degajat și pentru evitarea căreia găsesc soluții alternative. Munca domestică digitală este realizată de membrii gospodăriilor digitale, însă nu este planificată și organizată eficient.

Limitele prezentei cercetări sunt de natură teoretică și metodologică. În primul rând, literatura de specialitate în ceea ce privește munca domestică digitală este redusă. Astfel, problematica studiată nu poate fi prezentată și teoretizată amplu, în profunzime. În fine, această limitare reprezintă în același timp și o oportunitate de cercetare empirică a muncii domestice digitale pentru a spori cunoașterea despre această activitate cotidiană. De aceea, acest articol prezintă doar un studiu incipient, o explorare empirică a muncii domestice digitale realizate de creatorii de conținut. Din punct de vedere metodologic, cercetarea este limitată în special din cauza eșantionului redus care descrie un număr mic de gospodării digitalizate care sunt deținute de o categorie profesională specifică; cea a creatorilor de conținut. De asemenea, deși metoda netnografiei este ofertantă în special în context pandemic, datele prezentate au fost culese cu dificultate în special din cauza specificului muncii domestice digitale. Cu alte cuvinte, creatorii de conținut își documentează viața, însă exclud majoritatea sarcinilor domestice digitale din cadrul materialelor postate deoarece le consideră plictisitoare și neinteresante.

Studierea muncii domestice digitale este necesară pentru înțelegerea modului în care oamenii trăiesc și muncesc în prezent. Din punct de vedere teoretic, acest concept necesită încă atenție. Astfel, se poate studia realizarea muncii domestice digitale de către diferite categorii de persoane pentru a realiza o conceptualizare comprehensivă a sarcinilor existente. De exemplu, este interesant de observat raportarea creatorilor de conținut din spațiul românesc la munca domestică digitală: Consideră aceștia că este o activitate opțională sau o tratează cu seriozitate, planificând-o riguros? În ce măsură și-o asumă ca responsabilitate personală și în ce măsură o externalizează? De asemenea, o ipoteză ce poate fi testată este reprezentată de existența unei asocieri pozitive între gradul de digitalizare a gospodăriei și cantitatea muncii domestice digitale realizate în cadrul acesteia. O altă direcție de cercetare ar putea surprinde motivațiile realizării sau nerealizării sarcinilor domestice digitale. De asemenea, o analiză conflictualistă a practicilor domestice digitale poate viza raporturile de putere atât dintre oameni, cât și în

relația om – tehnologie în ceea ce privește gestionarea dispozitivelor digitale din cadrul gospodăriilor. În plus, se poate studia dimensiunea de gen a muncii domestice digitale pentru a înțelege cum influențează echilibrul dintre viața de familie și viața profesională, participarea femeilor pe piața muncii și așa mai departe.

Din punct de vedere metodologic, urmând o abordare calitativă, pentru studierea muncii domestice digitale se poate utiliza metoda jurnalelor participative însoțite de interviuri care să aprofundeze anumite subiecte relevante. Din punct de vedere cantitativ, digitalizarea gospodăriilor poate fi corelată cu diverse fenomene sociale prin utilizarea bazelor de date disponibile. De asemenea, este important ca munca domestică digitală să fie studiată și în România. Conform Eurostat, 89 % din gospodăriile din România au acces la internet în anul 2021 iar, conform Eurobarometrului de Opinie Publică din iarna 2021–2022, 90 % din români se uită zilnic sau aproape zilnic la televizor, ceea ce înseamnă că aceștia utilizează frecvent cel puțin un dispozitiv digital în cadrul gospodăriei. Astfel, ar fi relevant ca munca domestică digitală să fie studiată și în România, în special datorită diferențelor culturale care există între spațiul american și spațiul românesc și care ar putea să surprindă o raportare diferită față de munca domestică digitală sau chiar o structură mai complexă a conținutului acesteia. De exemplu, în urma studierii cantitative a muncii domestice digitale la nivel național sau chiar mondial, o ipoteză ce ar putea fi testată vizează existența unei corelații între nivelul de trai și externalizarea muncii domestice digitale: cu cât o țară are un nivel de trai mai ridicat, cu atât munca domestică digitală este mai externalizată. Astfel, am putea observa că munca domestică digitală este mai prezentă în gospodăriile din România comparativ cu SUA. În fine, gospodăriile devin tot mai digitalizate, în special în țările dezvoltate, și de aceea trebuie studiate: activitățile pe care oamenii le desfășoară în cadrul lor, modificările care survin pe plan socio-relațional în gospodărie, gradul de utilizare a tehnologiilor, etc. Implicațiile digitalizării locuințelor pot viza educația pentru tehnologie, politicile de supraveghere și diverse alte noi provocări.

BIBLIOGRAFIE

1. Aldrich, F.K. (2003). Smart homes: past, present and future. În Harper, R. *Inside the smart home* (p. 17–39). Springer, London.
2. Chelcea, S. (2001). Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative, București, Editura Economică.
3. Cunningham, M. (2001). Parental influences on the gendered division of housework. *American Sociological Review*, p. 184–203.
4. Durkheim, E. (1984). *The division of labor in society*. The Macmillan Press Ltd.
5. Edgell, S. și Granter, E. (2020). *The sociology of work: Continuity and change in paid and unpaid work*. Sage.

6. Emslie, C., & Hunt, K. (2009). "Live to work" or "work to live"? A qualitative study of gender and work-life balance among men and women in mid-life. *Gender, Work & Organization*, 16(1), p. 151–172.
7. European Commission (2022), Standard Eurobarometer 96 Public Opinion in the European Union, disponibil pe: file:///C:/Users/silio/Downloads/Standard_Eurobarometer_96_Winter_2021-2022_Data_Annexes_en.pdf, cod indicator: T135.
8. Eurostat (2022), Level of Internet Access – Households, disponibil pe: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tin00134/default/table?lang=en>, cod indicator: TIN00134.
9. Flaherty, M.G. (2003). Time Work: Customizing Temporal Experience. *Social Psychology Quarterly*, 66(1), 17–33. <https://doi.org/10.2307/3090138>.
10. Grint, K. (2005). *The sociology of work: introduction*. Polity.
11. Hochschild, A. și Machung, A. (2012). *The second shift: Working families and the revolution at home*. Penguin.
12. Marx, K. (2016). Capital. In *Social Theory Re-Wired* (pp. 145–151). Routledge.
13. Kennedy, J., Nansen, B., Arnold, M., Wilken, R. și Gibbs, M. (2015). Digital housekeepers and domestic expertise in the networked home. *Convergence*, 21(4), p. 408–422.
14. Kozinets, R.V. (2015). *Netnography: redefined*. Sage.
15. Kurowska, A. (2020). Gendered effects of home-based work on parents' capability to balance work with non-work: Two countries with different models of division of labour compared. *Social Indicators Research*, 151(2), p. 405–425.
16. Lan, P. C. (2003). Maid or madam? Filipina migrant workers and the continuity of domestic labor. *Gender & society*, 17(2), p. 187–208.
17. Larsson, A., (2020). The digital transformation of labor—where do we go from here?. În Larsson, A. și Teigland, R., *The Digital Transformation of Labor* (p. 372, p. 319). Taylor & Francis.
18. Nelson, S.K. și Lyubomirsky, S. (2015). Juggling family and career: parents' pathways to a balanced and happy life. In *Flourishing in Life, Work and Careers*. Edward Elgar Publishing.
19. Oakley, A. (2018). *The sociology of housework*. Policy Press.
20. Parag, Y. și Sovacool, B.K. (2016). Electricity market design for the prosumer era. *Nature energy*, 1(4), p. 1–6.
21. Schwertner, K. (2017). Digital transformation of business. *Trakia Journal of Sciences*, 15(1), p. 388–393.
22. Silver, H. (1993, Iunie). Homework and domestic work. În *Sociological Forum* (p. 181–204). Kluwer Academic Publishers-Plenum Publishers.
23. Tabrizi, B., Lam, E., Girard, K. și Irvin, V. (2019). Digital transformation is not about technology. *Harvard business review*, 13(Martie), p. 1–6.
24. Tolmie, P., Crabtree, A., Rodden, T., Greenhalgh, C. și Benford, S. (2007). Making the home network at home: Digital housekeeping. In *ECSCW 2007* (pp. 331–350). Springer, London.
25. Vial, G. (2019). Understanding digital transformation: A review and a research agenda. *The journal of strategic information systems*, 28(2), p. 118–144.
26. Watson, T. și Watson, T.J. (2008). *Sociology, work and industry*. Routledge.
27. Weber, M. (2013). *The Protestant ethic and the spirit of capitalism*. Routledge.
28. Whiting, R. și Symon, G. (2020). Digi-housekeeping: the invisible work of flexibility. *Work, employment and society*, 34(6), p. 1079–1096.